

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 21 oktober 2014

Mål nr

Ö 5774-13

KLAGANDE

TO

Rättegångsbiträde enligt föräldrabalken: Advokat JS

MOTPART

Göteborgs Överförmyndarförvaltning

Box 2385

403 16 Göteborg

SAKEN

Upphörande av förvaltare

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Hovrätten för Västra Sveriges beslut 2013-10-30 i mål ÖÄ 4152-13

_____

Dok.Id 97029

HÖGSTA DOMSTOLEN
Riddarhustorget 8

Postadress
Box 2066
103 12 Stockholm

Telefon 08-561 666 00
Telefax 08-561 666 86
E-post:
hogsta.domstolen@dom.se
www.hogstodomstolen.se

Expeditionstid
08:45-12:00
13:15-15:00

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen undanröjer tingsrättens och hovrättens beslut, utom såvitt gäller besluten om ersättning till JS, samt visar ärendet åter till tingsrätten för fortsatt behandling.

För sitt arbete som rättegångsbiträde i Högsta domstolen tillerkänns JS ersättning av allmänna medel med 1 552 kr. Kostnaden ska stanna på staten. I ersättningen ingår mervärdesskatt med 310 kr.

YRKANDE I HÖGSTA DOMSTOLEN

TO har yrkat att förvaltarskapet ska upphöra.

SKÄL

Bakgrund

1. År 2002 anordnade Karlstads tingsrätt förvaltarskap för TO. I mars 2013 begärde TO vid Göteborgs tingsrätt att förvaltarskapet skulle upphöra. TO ansåg att han inte längre var i behov av förvaltare; han var inte heller i behov av god man. Göteborgs Överförmyndarförvaltning motsatte sig att förvaltarskapet skulle upphöra.

2. Tingsrätten förelade TO att komma in med läkarintyg eller annan utredning som utvisade att det fanns nya omständigheter som gjorde att han inte längre var i behov av förvaltare. TO kom emellertid inte in med någon sådan utredning. Tingsrätten tog då enligt sitt beslut utgångspunkt i den tidigare utredningen och bedömningen samt ansåg att det inte framgick annat än att TO fortfarande var i behov av hjälp och att hjälpbehovet inte kunde tillgodoses på ett mindre ingripande sätt än genom förvaltarskap.

3. Sedan parterna hade beretts tillfälle att yttra sig över frågan om tingsrätten hade haft tillräckligt beslutsunderlag, instämde hovrätten i tingsrättens bedömning och fastställde tingsrättens beslut. Hovrätten konstaterade att tingsrätten utan resultat hade förelagt TO att ge in läkarintyg eller annan liknande utredning samt att tingsrätten inte hade möjlighet att förelägga överförmyndaren att komma in med sådan utredning. Hovrätten ansåg att tingsrätten hade fullgjort sin utredningsskyldighet.

4. Domstolarnas handläggning har i Högsta domstolen föranlett frågan hur långt domstolarnas utredningsskyldighet sträcker sig i ärenden rörande upphörande av förvaltarskap.

Den rättsliga regleringen

5. Enligt 11 kap. 4 och 7 §§ föräldrabalken får rätten besluta att anordna förvaltarskap, om någon på grund av sjukdom, psykisk störning, försvagat hälsotillstånd eller liknande förhållande är ur stånd att vårda sig eller sin

egendom. Förvaltarskap får dock inte anordnas, om det är tillräckligt att godmanskap anordnas eller att den enskilde på något annat, mindre ingripande sätt får hjälp.

6. Ett förvaltarskap ska upphöra om förvaltare inte längre behövs (11 kap. 19 § föräldrabalken).

7. För handläggning av ärenden om förvaltarskap gäller lagen (1996:242) om domstolsärenden. Enligt 12 § ska domstolen se till att ärendet blir så utrett som dess beskaffenhet kräver. Den utredningsskyldighet som en domstol har enligt ärendelagen varierar beroende på vilken typ av ärende det är fråga om. Ärenden om förvaltarskap är på det sättet indispositiva att domstolen har det slutliga ansvaret för att ärendet blir tillräckligt utrett.

8. I 11 kap. 16 och 17 §§ föräldrabalken finns det särskilda regler om inhämtande av utredning i ärenden om anordnande av förvaltarskap. Av dessa bestämmelser följer att rätten ska, om det inte är obehövt, hämta in yttrande från vissa anhöriga, överförmyndaren och vårdinrättning. Rätten ska dessutom hämta in läkarintyg eller annan likvärdig utredning om den enskildes hälsotillstånd. Från och med den 1 januari 2015 kommer domstolen att ha möjlighet att, i ärenden som inleds i tiden därefter, uppdra åt överförmyndaren att hämta in sådan utredning, se lagen (2014:886) om ändring i föräldrabalken.

9. Bestämmelserna i 11 kap. 16 och 17 §§ föräldrabalken är inte direkt tillämpliga på ärenden om upphörande av förvaltarskap. Utredningsbehovet kan variera stort, och vilken utredning som krävs måste bedömas utifrån

omständigheterna i det enskilda fallet (jfr prop. 1987/88:124 s. 179).

Förhållandena kan vara sådana att det står klart att någon ytterligare utredning inte behövs. Så kan vara fallet t.ex. när den enskilde återkommande med korta intervall ansöker om upphörande av förvaltarskapet. Men omständigheterna kan också vara sådana att den utredning som finns inte längre är tillräcklig. Det är då domstolens uppgift att se till att den utredning som behövs också tillförs ärendet.

10. För att möta domstolens behov av läkarintyg är enligt 6 kap. 9 § patientsäkerhetslagen (2010:659) en läkare, som är verksam inom den offentligt bedrivna hälso- och sjukvården, under vissa förutsättningar skyldig att utföra undersökningar och ge utlåtanden över dessa, se 3 kap. 1 § 3, 5 kap. 2 § och 8 kap. 2 § socialstyrelsens föreskrifter (SOSFS 2005:29) om utfärdande av intyg inom hälso- och sjukvården m.m.

Bedömningen i detta fall

11. Av skälen för domstolarnas beslut måste dras slutsatsen att domstolarna ansåg att utredningen i målet behövde kompletteras. Högsta domstolen gör ingen annan bedömning.

12. TO förelades av tingsrätten att komma in med den behövliga utredningen. Det finns inte något hinder mot att domstolen på det sättet förelägger en part att komma in med utredning i ett visst avseende. Det får dock inte till följd att ansvaret för utredningen flyttas över till parten.

13. TO har inte följt tingsrättens utredningsföreläggande. I det läget skulle rätten ha inhämtat erforderlig utredning.

14. Den behövliga utredningen bör lämpligen hämtas in av tingsrätten. Domstolarnas beslut rörande förvaltarskapet ska därför undanröjas och ärendet visas åter till tingsrätten för fortsatt behandling.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Stefan Lindskog, Ella Nyström, Lena Moore, Martin Borgeke och Svante O. Johansson (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Åsa Brundin